

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Lähtökohtaisesti tavoite viranomaisprosessin keventämisestä on kannatettava, mikäli se selkeyttää suunnitelmien tekemistä asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ja vähentää suunnitelmien päällekkäisyyttä.

Esityksen mukaan aktivointiehto poistuu työttömiltä, joiden palvelutarpeeseen voidaan vastata työllisyyspalveluilla. Tämä on kannatettavaa ja poistaa mahdollista tehottomuutta aktivointisuunnitelmatyössä. Kannatettavaa on myös aktivointiehdon kautta palveluihin pääsemisen turvaaminen toimeentulotukea saavilla työnhakijoilla. Todellisuutta on kuitenkin pidemmän aikaa ollut se, ettei hyvinvointialueen sosiaalipalvelut ryhdy juurikaan toimenpiteisiin, jos aktivointiehto täyttyy toimeentulotuen perusteella. Esityksen perusteella odotetaan, että se ryhtyisi toimenpiteisiin, mikäli asiakas ei ole työnhakija, mutta aktivointiehto täyttyy toimeentulotuen perusteella. Odotus sosiaaliviranomaisen vastuuttamisesta ei välttämättä ole realistinen.

On olemassa riski, että aktivointiehdon poistuttua työttömyysetuudella oleva ja sekä työvoimapalveluja että sosiaalipalveluja tarvitseva asiakas jää tarvitsemiensa palvelujen ulkopuolelle. Lakiesityksessä oletetaan näiden asiakkaiden siirtyvän TYM-yhteistoimintamallin piiriin. Näin ei kuitenkaan tapahdu, mikäli TYM-asiakkuuskriteerit eivät täyty. Lainsäädännön ristiriitaisuudet aiheuttavat väliinputoja-asiakkaita. Asiakkaat voivat jäädä yksinomaan työvoimaviranomaisen vastuulle, vaikka heidän ensisijaisena palvelutarpeenaan olisivat sosiaali- ja terveyspalvelut. Kuntouttavalla työtoiminnalla on korvattu sosiaalisen kuntoutuksen puuttumista ja tämä olisi tullut ottaa esityksessä paremmin huomioon ja sosiaalista kuntoutusta vastaavasti kehittää.

Kuntouttavan työtoiminnan rooli on monilla alueilla muuttunut myös siten, että työtoimintaan ohjataan asiakkaita, joiden palvelutarve olisi paremmin katettavissa työllistymistä edistävillä palveluilla. Esim. työkokeilujen keston lyheneminen ja palkkatukeen liittyvät muutokset ovat tuoneet asiakaspainetta kuntouttavaan työtoimintaan. Työllistymistä edistäviä palveluja olisi tullut tässä yhteydessä myös kehittää.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Esityksessä väliinputoajiksi jäävät asiakkaat, jotka eivät hyödy TYM-yhteistoimintamallista, vaan ovat ensisijaisesti sote-palveluiden tarpeessa. Heillä ei ole siis TYM-palvelutarvetta, vaan riittää, että työvoimaviranomainen konsultoi hyvinvointialuetta ja ohjaa ko. palveluihin.

Asiakkaiden tilannetta voi heikentää edelleen se, ettei heidän palvelutarpeensa mukaisia palveluja ole riittävästi saatavilla. Tällä hetkellä kuntouttavaan työtoimintaan ohjattujen asiakkaiden määrän vähenemisessä ei ole kyse siitä, että aiempaa harvempi asiakas tarvitsisi palvelua, vaan siitä, ettei palvelua ole ollut riittävästi saatavilla. Kuntouttavalla työtoiminnalla ei ole korvattu yksinomaan työvoimapalveluita, vaan vahvasti myös sosiaalisen kuntouksen tarpeita.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Esityksessä on kannatettavaa se, että asiakkaat, joilla ei ole sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kuntouttavan työtoiminnan tarvetta, eivät kuulu aktivointiehdon piiriin. Ei ole perusteltua tehdä montaa viranomaista sitovaa aktivointisuunnitelmaa ainoastaan työttömyyden keston perusteella. Tosin jo tällä hetkellä on aktivointisuunnitelmien teossa toimittu kevennetysti. Jos asiakkaalla ei ole tunnistettavaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, on aktivointiyhteistyötä tehty kevennetysti. Lakimuutoksen todellinen merkitys viranomaisyhteistyön keventämisessä jää pieneksi.

Lakiesitykseen sisältyvä arvio siitä, ettei esityksellä olisi viranomaisten resurssien tarvetta lisääviä vaikutuksia jättää huomiotta esityksen vaikutukset työvoimaviranomaisen työmäärään ja resurssitarpeisiin. Asiakkaiden ohjautuminen TYM-yhteistoimintamallin piiriin lisää myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja Kelan resurssien tarvetta. Keväällä lausuntokierroksella olleessayleistukilakiesityksessä veloitetaan tuen saajia hakeutumaan työnhakijoiksi. Tämä lisää painetta tuen saajien aktivointiin ja sitä kautta työvoimaviranomaisten työmäärää. Lakiesityksen mukaan muut kuin työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavat, joilla on tarve kuntouttavaan työtoimintaan, ohjautuisivat palveluun TYM-yhteistoimintamallin kautta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Lakimuutosten taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida. Säästöä tullee aktivointisuunnitelmien tekoon käytettyjen työtuntien vähenemisestä. Samanaikaisesti kuitenkin monialaisen

yhteistoiminnan tarve asiakkaiden työllistymisen edistämässä lisääntyy. Resurssitarve ei vähene ainakaan työvoimaviranomaisissa.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Lakiesityksessä ei ole huomioitu eri lakien yhteensovittamista tai valmistelussa olevia muita lainmuutosesityksiä. Esityksen monessa kohdassa viitataan siihen, että monet aktivointiehdon piirissä olevista siirtyisivät muutoksen yhteydessä työllistymisen monialaisen edistämisen toimintamallin piiriin. Asiaa ei lainvalmistelussa ole kuitenkaan tarkasteltu TYM-lain näkökulmasta.

Lakiesityksessä on jäänyt huomiotta myös valmisteilla oleva kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen ja sen korvaaminen uudella työllistymistä edistävällä työvoimapalvelulle. Nykyisen lainsäädännön vähäinen muuttaminen lyhyeksi aikaa tuntuu resurssien haaskaukselta.

Ketonen Jenni
Porin kaupunki, työllisyyspalvelut